

Natalia PAUSTOVSCAIA,

*lector universitar al Catedrei "Procedură penală și criminalistică"
a Academiei "Ștefan cel Mare" a MAI*

Dumitru POPUȘOI,

*master în drept, doctorand,
Academia "Ștefan cel Mare" a MAI*

IMPORTANȚA DEZVOLTĂRII CADRULUI NORMATIV BILATERAL ÎN SCOPUL COMBATERII CRIMINALITĂȚII TRANSFRONTALIERE

Rezumat

Cooperarea judiciară și polițienească s-a dezvoltat în primul rând în plan bilateral în zonele transfrontaliere, în vederea luptei împotriva criminalității transfrontaliere locale [7, 76].

Un instrument juridic eficient în această luptă împotriva criminalității transnaționale adoptat de majoritatea statelor interesate îl reprezintă acordurile bilaterale de cooperare în domeniul combaterii diferitor tipuri de infracționalitate ce se manifestă la nivel regional, european sau global.

În scopul cooperării la frontieră, Republica Moldova a încheiat progresiv acorduri de cooperare, la început cu fiecare dintre vecini, pentru ca mai apoi acordurile respective să fie încheiate și cu alte state și să se extindă pe tot continentul european și nu numai.

***Cuvinte-cheie:** proces penal, cooperarea polițienească, asistență juridică internațională, tratat bilateral, criminalitatea transfrontalieră.*

Summary

Judicial and police cooperation had first developed bilaterally in cross-border areas to combat local cross-border crime.

An effective legal instrument in combating transnational criminality adopted by most of the countries is bilateral co-operation agreements of combating the different types of crimes that occur at regional, European or global level.

In order to co-operate in the border level, the Republic of Moldova has continuously concluded co-operation agreements, firstly with its neighbors, so that these agreements had been then concluded with other states and expanded across the European continent and beyond.

***Key words:** murder case, police cooperation, international legal assistance, bilateral treaty, cross-border criminality.*

Introducere. Implicarea Republicii Moldova în lupta împotriva criminalității transfrontaliere presupune adoptarea, ratificarea și punerea în practică a instrumentelor directe sau indirecte aplicabile fenomenului privind combaterea criminalității transfrontaliere. Cooperarea judiciară internațională și polițienească s-a dezvoltat în primul rând în plan bilateral în zonele transfrontaliere.

Metode aplicate. În vederea realizării scopului trasat, în prezentul articol au fost aplicate pe larg metodele de cercetare specific domeniului cum ar fi: metoda sistematică, comparativă, logică.

Cooperarea în domeniul judiciar se realizează cu scopul facilitării și accelerării cooperării în materia procedurilor judiciare și a executării deciziilor, simplificând procedura extradării între statele membre, punând în aplicare totodată reguli minime referitoare la elementele consecutive ale infracțiunilor și la sancțiunile aplicabile criminalității organizate [6, p. 15]. Cooperarea judiciară trebuie să aibă ca scop recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare, armonizarea legislativă și dezvoltarea unor mecanisme de cooperare operațională (Eurojust, EJM – European Judicial Network etc.) pentru realizarea unui spațiu de justiție.

Cooperarea polițienească este, de asemenea, o activitate indispensabilă și în anumite cazuri acoperă carențele formelor de asistență juridică internațională în materie penală.

Existența cooperării polițienești internaționale este dictată, în multe cazuri, de conținutul unor tratate, convenții, pacte sau acorduri, încheiate ori ratificate de două sau mai multe state, ori de unele înțelegeri și protocoale încheiate din proprie inițiativă, care presupun executarea unor activități cu caracter polițienesc. Indiferent de actul care generează cooperarea dintre state, aceasta poate fi clasificată astfel [8, p. 217]:

- a) După numărul părților contractante, există:
 - *cooperare bilaterală* între două state și
 - *cooperare multilaterală* între mai multe state;
- b) În funcție de interesele regionale și de poziția geografică a statelor contractante, există:
 - *cooperare continentală* (la nivelul Europei, Asiei, Americii etc.);
 - *cooperare regională* (de exemplu, între țările balcanice, cele ale Americii Latine etc.);
 - *cooperare universală* (în cadrul O.I.P.C. – Interpol);
- c) După conținutul actului încheiat, există:
 - *cooperare simplă*, când actul încheiat între state conține doar unul sau două obiective (traficul de droguri sau terorism);
 - *cooperare multiplă*, când actul încheiat între state cuprinde mai multe obiective.

Rezultate obținute și discuții. Republica Moldova a ratificat o serie de convenții internaționale cum ar fi: Convenția europeană cu privire la asistența judiciară în materie penală din 24 aprilie 1959, semnată la Strasbourg, ratificată de RM la 26.09.1997, intrată în vigoare de la 06.05.1998, Convenția Europeană de extradare, adoptată la Strasbourg la 13.12.1957, ratificată la 21.09.2001, intrată în vigoare din din 25.09.2001, Convenția europeană asupra valorii internaționale a hotărârilor judecătorești represive din 28 mai 1970, Convenția Europeană privind transferul de proceduri în materie penală din 15 mai 1972, Convenția civilă asupra corupției din 4 noiembrie 1999 și Convenția cu privire la lupta contra traficului cu ființe umane din 16 mai 2005, Acord pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere, semnat la București la data de 26 mai 1999 în cadrul relațiilor de colaborare a Programului Inițiativei de Cooperare în Sud-Estul (S.E.C.I), care a intrat în vigoare în R. Moldova la data de 1 februarie 2000.

Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SECI), Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, Centrul Regional SECI pentru Prevenirea și Combaterea Infracționalității Transfrontaliere sunt menite să combată corupția, crimele organizate și alte tipuri de activități criminale cu caracter transnațional.

R. Moldova a aderat la aceste inițiative și datorită așezării sale geopolitice deosebite, dar și având convingerea că prin aceasta se întreprind acei pași siguri care ar asigura integrarea europeană. Combaterea corupției și a crimei organizate în Republica Moldova va contribui la ameliorarea climatului social și la asigurarea pacy, securității și stabilității în Regiune.

În temeiul Acordului pentru prevenirea și combaterea infracționalității transfrontaliere statele-părți trebuie să-și acorde asistență juridică reciprocă în ceea ce privește prevenirea, descoperirea, investigarea și condamnarea faptelor privind infracționalitatea transfrontalieră. Asistența ce trebuie avută în vedere în cadrul acestui acord constă în furnizarea informațiilor privind metodele și mijloacele specifice de verificare și control al mărfurilor și pasagerilor, încheierea convențiilor și acordurilor privind lupta împotriva criminalității internaționale, investigarea, cercetarea și sancționarea criminalității internaționale, elaborarea unor rezoluții și recomandări privind lupta împotriva criminalității organizate și acordarea de asistență judiciară reciprocă între state.

Astfel, ca urmare a dezvoltării acestui proces de cooperare, Republica Moldova a continuat și continuă să-și asume o serie de angajamente, în acest sens semnând mai multe acte normative vizând unele forme de manifestare a criminalității organizate transnaționale, respectiv Convenția Consiliului Europei privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii și finanțarea terorismului din 16 mai 2005, Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică din 23 noiembrie 2001, Convenția penală privind corupția din 27 ianuarie 1999, precum și Protocolul adițional la Convenția penală asupra corupției din 15 mai 2003 și altele.

Valorificarea probelor și a mijloacelor de probă pentru dovedirea vinovației făptuitorilor și tragerea lor la răspundere penală a constituit și obiectul unor acorduri de cooperare semnate de Republica Moldova cu alte țări în domeniul combaterii diferitor manifestări ale criminalității internaționale [5, p. 229].

Ca exemplu, potrivit Acordului de cooperare dintre guvernele statelor participante la cooperarea economică a Mării Negre privind combaterea criminalității, în special a formelor sale organizate, adoptat la 20 octombrie 1998 la Kerkyra, Grecia statele-părți, inclusiv R. Moldova, sunt obligate să colaboreze pentru prevenirea, descoperirea și investigarea mai multor infracțiuni în domenii privind: activitățile economice internaționale ilegale (spălarea banilor, infracțiuni economico-financiare); contrabanda; falsificarea de bani, monede, documente, hârtii de valoare; traficul ilicit cu obiecte de artă, monede, metale și pietre prețioase; corupția; infracțiunile cibernetice.

Acordurile bilaterale prevăd o multitudine de modalități de cooperare, între care figurează, fără îndoială, și cele de natură criminalistică, domeniul care joacă un rol esențial în identificarea și exploatarea urmelor infracțiunilor și transformarea lor în mijloace de probă.

Astfel, între aceste forme de cooperare pot fi enumerate: schimbul reciproc de informații privind persoanele suspectate de a fi implicate în comiterea infracțiunilor, datele privind metoda comiterii infracțiunilor, rutele folosite de autori și locurile de tănuire, originea și destinarea bunurilor însușite; cooperarea în căutarea persoanelor bănuite de comiterea infracțiunilor sau care se sustrag urmării penale sau executării pedepselor; cooperarea pentru identificarea persoanelor sau a ramașitelor unor persoane neidentificate; cooperarea în domeniul căutării bunurilor furate, inclusiv vehiculelor cu motor; schimbul de informații privind rezultatele cercetărilor criminalistice și criminologice, practicile utilizate pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor, metodele de lucru și echipamentul folosit, schimb de informații privind obiectele utilizate pentru comiterea infracțiunilor sau produsele ce rezultă din fapte cu caracter penal, precum și furnizarea de mostre ale unor asemenea obiecte; schimburi reciproce de specialiști, în scopul îmbunătățirii pregătirii de specialitate a acestora și a cunoașterii reciproce a mijloacelor și metodelor de combatere a criminalității etc [5, p. 230].

În scopul atingerii tuturor acestor obiective, Republica Moldova, începând cu anul 1993, are încheiate următoarele tratate bilaterale:

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Letonia cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Riga la 14.04.1993, ratificat la 10.06.1993, intrat în vigoare din 18 iunie 1996;

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Chișinău la 09.02.1993, ratificat la 10.06.1993, intrat în vigoare din 18.02.1995;

– Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Moscova la 25.02.1993, ratificat la 04.11.1994, intrat în vigoare din 26.01.1995,

– Tratatul între Republica Moldova și Ucraina privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Kiev la 13.12.1993, ratificat la 04.11.1994, intrat în vigoare din 24.04.1995;

– Tratatul între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, semnat la Bacu la 26.04.2004, ratificat la 14.04.2005, intrat în vigoare din 12.02.2006;

– Tratatul între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală, semnat la Chișinău la 06.07.1996, ratificat la 03.12.1996, intrat în vigoare din 22.03.1998;

– Acordul între Republica Moldova și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală, semnat la Ankara la 22.05.1996, ratificat la 03.12.1996, intrat în vigoare din 23.02.2001;

– Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacia privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală semnat la 12.08.1982, pus în aplicare de Republica Moldova și Republica Slovacia la 26.05.2006 și între Republica Moldova și Republica Cehă la 28.08.2005 [4, p. 16-17].

Cooperarea între Republica Moldova și statele contractante urmează să fie realizată prin schimbul de informații și experiență, prin crearea unor echipe comune și schimb de specialiști, prin formarea și perfecționarea personalului, prin coordonarea măsurilor și operațiunilor convenite de către structurile în domenii precum: prevenirea, descoperirea și combaterea infracțiunilor; serviciul comun de patrulare la frontieră; supravegherea și urmărirea transfrontalieră; livrări supravegheate; utilizarea investigatorilor sub acoperire; colaborări în domeniul protecției martorilor; echipe comune de investigații; colaborarea în punctele comune de contact.

Procesul de integrare europeană a Republicii Moldova a impus revizuirea cadrului legal privind cooperarea internațională în domeniul juridic, astfel încât legislația națională să fie pusă de acord cu cea comunitară în acest domeniu.

Așadar, în scopul implementării și armonizării politicilor naționale în promovarea cooperării judiciare internaționale, implementării efective a prevederilor Protocolului nr. 2 adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, Convenției Națiunilor Unite din 15.11.2000 împotriva criminalității transnaționale organizate, Convenției de cooperare polițienească pentru Europa de Sud-Est, adoptată la Viena, la 15.05.2006, la 27 octombrie 2012 Codul de procedură penală a fost completat cu articolul 138¹, 138², 138³-540² care reglementează procedura efectuării unor măsuri speciale de investigații ca: supravegherea transfrontalieră, livrarea controlată, achiziția de control și activitatea echipelor comune de investigații pe teritoriul Republicii Moldova.

Conform articolului 138¹ CPP, în cazul în care în cadrul investigării unei infracțiuni calificate drept gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și care dă dreptul la extrădare conform legislației Republicii Moldova, reprezentanții organului de urmărire penală al unui stat străin supraveghează pe teritoriul statului său sau a altui stat o persoană presupusă a fi participant la săvârșirea infracțiunii sau o persoană față de care există motive serioase de a crede că poate duce la identificarea sau localizarea bănușilor de săvârșirea infracțiunii, în baza unei cereri prealabile de comisie rogatorie, sunt autorizați să continue această supraveghere pe teritoriul Republicii Moldova [1]. Prevederile articolului prenotat permit de a reacționa adecvat la situația apărută chiar și în lipsa unor acorduri bilaterale.

Baza normativă internațională pentru supravegherea transfrontalieră este reglementată și în art. 17 din al Doilea Protocol adițional la Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, din 24.04.1959, semnat la Strasbourg la 08.11.2001 (semnat de Republica Moldova în martie 2012).

Cererea de asistență juridică în acest sens se adresează Procuraturii Generale. Pe parcursul supravegherii transfrontaliere, reprezentanții organelor de urmărire penală străine trebuie să respecte dispozițiile legislației Republicii Moldova, să dispună de acte ce confirmă calitatea lor oficială și de permisiunea de a efectua supravegherea pe teritoriul Republicii Moldova.

Reprezentanții organelor de urmărire penală străine nu au dreptul să folosească arma, cu excepția cazului de legitimă apărare, să pătrundă în domiciliul persoanelor sau în alte locuri inaccesibile publicului, să rețină sau să aresteze per-

soana supravegheată. Orice acțiune în acest sens va face obiectul unui raport care va fi prezentat organelor competente ale Republicii Moldova.

Livrarea controlată reprezintă circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv substanțe, mijloace de plată sau alte instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, având drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia, dacă exista o bănuială rezonabilă cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii acestora.

Livrarea controlată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sunt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni [2].

Investigația sub acoperire, ca măsură specială de investigație, este reglementată de articolul 136 CPP al RM. În baza dispoziției art. 533, al. (1), p. 9 CPP al RM, pentru asigurarea administrării probelor privind infracțiunea culegerii de date și informații, Procuratura Generală, prin cererea de comisie rogatorie, poate cere autorităților competente ale unui stat străin autorizarea activității pe teritoriul acestui stat a investigatorilor sub acoperire.

La cerere se anexează informația și actele disponibile, întocmite în conformitate cu prevederile legislației naționale cu privire la activitatea specială de investigații. Asupra cererii statului străin de autorizare a investigației sub acoperire pe teritoriul Republicii Moldova decide Procurorul General, în conformitate cu prevederile legislației naționale cu privire la activitatea specială de investigații [2].

În fiecare caz aparte, partea solicitantă și cea solicitată convin, conform legilor și procedurilor lor naționale, asupra duratei investigației sub acoperire, modalităților lor concrete și asupra statutului juridic al agenților implicați. Părțile implicate cooperează pentru a asigura pregătirea, conducerea și pentru a lua hotărâri privind securitatea agenților sub acoperire sau sub identitate fictivă. Pe teritoriul Republicii Moldova, investigațiile sub acoperire, la cererea autorității competente ale unui stat străin, sunt efectuate conform Codului de procedură penală și Legii cu privire la activitatea specială de investigații (în vigoare din 08.12.2012).

Concluzii. În contextul celor relatate, afirmăm importanța eficientizării unor relații de colaborare între entitățile semnatare ale Convenției de cooperare polițienească pentru Europa de Sud-Est și necesitatea semnării acordurilor bilaterale în acest sens, pentru intensificarea și dezvoltarea cooperării în domeniul combaterii eficiente a amenințărilor transfrontaliere la adresa ordinii publice și siguranței ale criminalității organizate prin participarea la un parteneriat de securitate prin cooperarea în materie polițienească.

Susținem că necesitatea încheierii documentului de cooperare bilaterală are ca obiectiv crearea unei baze juridice bilaterale pentru cooperarea în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Convenția europeană de asistență juridică în materie penală, semnată la Strasbourg la 20.04.1959. Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1332-XIII din 26.09.1997. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1999, vol. 14.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova N 122-XV din 14.03.2003 // În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.
3. Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 (în continuare – Legea), capitolul IV; publicată în Monitorul Oficial nr. 14-17/42 din 2 februarie 2000.
4. Asistența judiciară internațională în materie penală, manual pentru judecători și procurori, Chișinău, 2012.
5. Dr. Ioan Hurdubaie, Cadrul instituțional-juridic al cooperării internaționale pentru valorificarea probelor infracțiunii.
6. Țupulan Marin-Claudiu, Angheluși Adrian, Ștefan Cristian-Eduard, Cooperarea polițienească internațională în materia investigării criminalității judiciare.
7. Tratate internaționale, ediție oficială, vol. 19, 22, 1999.
8. Stancu Șerb, Constantin Drăghici, Adrian Iacob, Andrei Ignat, Drept polițienesc și contravențional, Editura „Tritonic”, București, 2003.